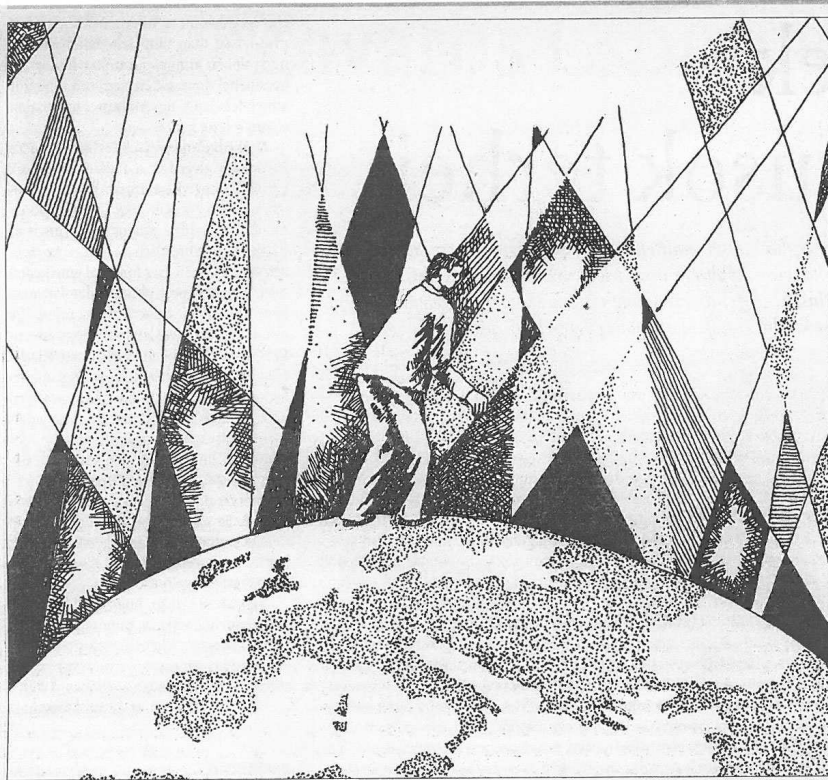

Vízműháború, rezsicsata, rezsiháború, Pécs

DR. SZABÓ IVÁN

Négy évvel ezelőtt, 2009. szeptember 29-én a Pécs Megyei Jogú Város Közgyűlése döntést hozott arról, hogy a Suez elnevezésű francia multinacionális (mellesleg a francia állam tulajdonában álló) vállalattal folytatott egyeztetések teljes megkülsulása miatt felmondja a privatizált Pécsi Vízmű Zrt. szolgáltatási szerződését, és kizárólag a saját tulajdonában álló ivóvíz- és csatornaszolgáltató vállalatot hoz létre, Tette Forrásház Zrt. néven. Az akkori közgyűlési határozatból kitűnik, hogy az új közösségi tulajdonban álló szolgáltató létrehozásának egyik deklarált célja volt a szolgáltatót ivóvíz- és szennyvízdiák csökkentése. Ez ugyanis a francia szakmai befektető ígéretei ellenére a cég magánkézbe adása óta eltelt időben nemhogy csökkentek volna, de idegesítően növekedni kezdtek, miközben a privatizált vállalat bőven szórta a pénzt olyan vállalatok felvásárlására, amelyekhez a pécsieknek nem volt semmi közük.

Ha úgy tetszik, Pécs frissen (ismét) megválasztott fideszes polgármestere, Páva Zsolt már akkor rezsicsökkentést akart. Mindaddig ez példátlan döntés volt Magyarországon. Ez idáig a 90-es évek közepén végbement közmű-privatizációs szerződéseket még a jobboldali irányítás alá került önkormányzatok sem merték igazán piszkálni, mert egyrészt méregdrága nemzetközi választott bírósági eljárások fenyegették őket – a túlóladalon olyan külföldi ügyvédekkel, akiknek csak az öltönyből kijön egy kisebb magyar falu éves költségvetése –, másrészt Magyarországon olyan balliberális vezetésű kormányzat alatt állt, amely az államot és az önkormányzatot eleve rossz tulajdonosnak tekintette, és szándéka szerint még megmaradt stratégiai fontosságú, regionális, állami tulajdonú vízműveket is privatizálta volna.

Erre 2008-ban volt is próbálkozás, ami az erős ellenzéki tiltakozás miatt elbukott. Ezekben az időkben tehát legfeljebb kérni lehetett a nagy hatalmú külföldi szolgáltatóktól – na nem rezsicsökkentést, esetleg annyit, hogy az éppen esedékes emelési kötelezettséget halasszák el egy kicsit, a választási kampány utáni hétre. Volt például egy olyan Pest megyei önkormányzati társulás, ahol a létező legdrágább szennyvíztisztító rendszert építették meg (hagyományos gravitációs rendszer helyett vákuumosat), majd az osztrák befektető olyan szerződést íratott alá a teljesen felkészületlen kistérségi önkormányzatok polgármestereivel, amely szerint az önkormányzatok 25 évig garantálják a befektető fix profitját. Ennek eredményeként nemcsak a díjakat kellett folyamatosan emelni, de hálózati díj helyett minden évben egyre többet és többet kellett fizetni „kártyításért” a befektetőnek. Mindemellett a „szakmai” befektető olyan szakszerűen üzemeltette a helyi szennyvíztisztítót, hogy a szennyvízzel a közeli erdőnt öntözte, amittől az egész kisvárosban érezni lehetett a bűzt.

Ilyen helyzetben történt tehát a bejelentés, amely szerint Pécs városa reprivatizálja a vízműveket. Ha úgy tetszik, államosítja, de inkább „önkormányzatosítja” azt. Köszöni szépen, akkor ennyi elég is lenne a pótolhatatlan külföldi szakértelméből (ami leginkább abban nyilvánult meg, hogy egy úgynevezett „fix menedzsmentdíj” keresztül biztosította az állandó jövedelmet a francia partnernek). A bejelentést dobogó csend kísérte. A befektető először kíváncsi volt. A színpad mögött a lobbisták azonnal megkezdtek a probléma maszatolását. A pánik akkor tört ki, amikor 2009. október 5-én a város birtokba vette az egyébként saját lakosainak vízdíjából épült vízműszékházat, és az új vezetőkkel elkezdte üzemeltetni a rendszert. Érdekes módon a pótolhatatlan külföldi szakértelmén hiányában is működött tovább a szolgáltatás.

A közműszolgáltatásokban érdekelt nemzetközi nagyítók fejesei kiadták a jelszót: Vigyázó szemetek Pécsre vessétek! (és mindent Párizsból!). Lehet ugyanis ezeket az embereket nem szeretni, de az tagadhatatlan, hogy vérprofik. A jóslatuk ugyanis – amely szerint itt jóval többről van szó, mint hogy egy közepes nagyságú kelet-európai város polgármestere renitenskedik – utólag helytállónak bizonyult. Nagy közműbefektetők között kör e-mailek indultak arról, hogy a Fidesz vezetése példaértékűnek tartja a pécsi vízmű ügyét, és hatalomra kerülése esetén a víz- és energiaszolgáltató cégek extra profitja ellen fog fellépni az árak letörése érdekében.

Meg is próbáltuk mindent: olyan médiatisztériát keltettek, hogy még az amerikai hírszerzés is drámai hangú jelentéseket küldött a „megőrült Páva Zsoltról” és Orbán Viktor „chavezai fordulatáról” (akit bővebben érdekel, nézzék utána a WikiLeaks-iratokban). Az aggodalom érthető volt, hiszen világszerte repedések jelentek a 70-es évek óta kiépült közmű-privatizációs rendszeren. Európa nagyvárosai egymást követően vették saját kezükbe az ivóvíz-szolgáltatást. A sors fintora, hogy Párizs szinte ugyanakkor mondta fel a Suez és a Veolia szerződését, mint Pécs. Képzeli, ezek a párizsiak egy „unortodox” megoldást választottak: saját 100 százalékos tulajdonú önkormányzati céget alapítottak, és rábízták az üzemeltetést. Lehet, hogy a párizsiak nem olvassák a saját francia liberális közgazdászai írásait?

Dél-Amerikában Uruguay egy év után kidobta az ország gyöngyszemének tartott Punta del Este üdülőváros víziközmű-szolgáltatását privatizáló céget. Vélhetően az is a Suez volt... Ezek az uruguayiak egyébként szintén nagyon tájékozatlanok lehetnek: nem olvassák se a HVG-t, se a Figyelőt, de még a Népszabadság Online-t sem, mert akkor tisztában lennének azzal, hogy milyen példátlanul veszélyes a gazdaságra, de még inkább a demokráciára nézve, ha egy ország a saját kezébe veszi a közműszolgálta-

tó cégeit! És ez talajonkék nem más, mint a totális diktatúra felé vezető lépcső utolsó foka. Ehhez képest Uruguayban minden közműszolgáltatás állami kézben van, és a vízdíj mindenhol egyforma, bármennyibe is kerül az előállítás. A Punta del Este-i privatizációs fiasco után a kis ország az alkotmányában rögzítette, hogy a környezeti erőforrások, így az ivóvíz is a nép elidegeníthetetlen tulajdonát képezik, és azokat tilos bármilyen formában privatizálni. Nem ismerős ez valahonnan?

A közvélemény-kutatási adatok szerint a Pécsi Vízmű visszafoglalása népszerű intézkedésnek bizonyult, még a baloldali érzelmű szavazók között is, és hozzájárult a Fidesz-KDNP 2010-es elsőpró választási győzelméhez. Pécs példája arra ösztönözte a fővárosi önkormányzatot, hogy visszavásárolja a Fővárosi Vízműveket, és jelenleg már tárgyalások folynak a Fővárosi Csatornázási Művek visszavásárlásáról is a másik nagy francia közműbefektetőtől, a Veoliatól. Az Országgyűlés 2011-ben elfogadta a víziközmű-törvényt, amely végelesen lezárta a privatizációs lehetőségeket a víziközmű-szektorban, és nem utolsósorban 2011 decemberétől befagyasztotta a vízdíjakat, amit az idén egy 10 százalékos árcsökkentés is kísért a rezsicsökkentés keretében. A pécsi vízműügy számos tapasztalata épült be a víziközmű-törvénybe, többek között az is, hogy szükség van egy olyan állami hivatalra, amely figyelemmel kíséri a szolgáltatók működését és az alkalmazott árakat. 2013-ban az ivóvíz- és a hulladékszolgáltatás felügyeletével kiegészülve létrejött a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal rendkívül erős közigazgatási jogosítványokkal, amelyek lehetővé teszik a közműszolgáltatások díjainak kordában tartását. A folyamat pedig nem zárult le, küszöbön áll az egységes közműszolgáltatási törvény elfogadása, amely a szolgáltatócégeket nonprofit működésűvé alakítaná.

A pécsi vízmű ügye az egyik francia tévécsatornán odáig ment, hogy összemontírozták a maszózó gárdistákat a pécsi vízműszékházat ábrázoló képekkel, hangsúlyozván, hogy a vízművek visszavétele a Pécs városa által egyértelműen a magyar helyzet „fasiszálódására” utal. Az európai közvélemény azonban valahogy nem volt erre vevő. 2013. március 22-én, a víz világnapján az Európai Köszolgáltatók Szakszervezeteinek Szövetsége európai népi kezdeményezést (az első az unió történetében) indított a vízművek privatizációjával szemben „Water is a human right” („A víz emberi jog”) címen, amelyet csaknem kétfélmillió európai polgár írt alá.

2013 júniusában háromoldali egyeztetések kezdődtek az Európa Parlament, az Európa Bizottság és az Európa Tanács között, amelynek eredményeként egy kompromisszumos megállapodás született arról, hogy az unió speciális áruknak tekintse az ivóvizet, és nem támogatja az ivóvíz-szolgáltatás magánkézbe adását. Ezt a megállapodást 2013. szeptember 5. napján jóváhagyta az Európai Bizottság, végzészavazás az Európa Parlamentben 2013 novemberében várható. Ennek ellenére, amikor Orbán Viktor miniszterelnök az idén ősszel a rezsiháború keretében a pécsi vízmű ügyét említette meg, a liberális sajtó és farkashordaként vetette rá magát, próbálván bármilyen kapaszkodót találni az ügyön.

Olyan kijelentéseket olvashattunk, miszerint „Pécs végül elvesztette a Suez ellen a pert”: A valóságban a perben semmilyen ítélet nem született, a felek – egyébként a Suez kezdeményezésére – egyezséget kötöttek, s a Suez pontosan annyi pénzt kapott, ami szerződés szerint eredetileg is járt volna neki.

Olyat is olvashattunk, hogy a „franciák elmentek, de vitték a pénzüket és a szakutadusukat is”. Nos, a Suez, mint írtam, pontosan akkora összeget kapott a szerződés felmondásáért, amennyit 2009-ben már felajánlott neki Pécs, ehhez képest az eltelt három év alatt egymillió forintot költött ügyvédekre és szakértőkre, és ezt a költséget végül kénytelen volt lenyelni. Ami pedig a magukkal vitt szakutadást illeti... valahogy azért elboddogolunk magunk is.

A multinacionális nagyítók által pénzelt liberális sajtó tehát még a sikeresen zárult pécsi vízműügy kapcsán is megpróbálkozik azzal, hogy visszarontentse az államot vagy az önkormányzatokat attól, hogy a közműszolgáltatások közösségi kézbe vételéről gondolkodjon. Igyekeznek ezt a törekvést egy eleve bukásra ítélt, irracionális, gazdaságatlan és EU-ellenes lépésként feltüntetni. Ugyanakkor az európai folyamatok éppen ezzel ellentétes tendenciát mutatnak. Jelenleg zajlik a berlini vízmű visszavásárlása az RWE-Veolia konzorciumtól (megjegyzem, ugyanez a német-francia konzorcium privatizálta 1998-ban a Fővárosi Csatornázási Műveket!), és az angolok a magyar rezsicsökkentés modelljét fontolgatják.

A tét persze nem kevés, hiszen a vízművek mellett sokkal nagyobb extraprofitot jelentenek az energiaszolgáltatók, és ezek általában ugyanazon konszern tulajdonában vannak, mint am azok. Tul sok jórát nem számítottunk tehát! Igazuk volt tehát azoknak, akik már 2009-ben úgy látták, hogy a pécsi vízmű ügye még nem az igazi háború. A pécsi vízmű ügye csak az első csatája volt egy háborúnak, amit az utókor majd rezsiháborúnak nevez. Egy olyan háború, amelyben Magyarország éppen nyeresre áll.

A szerző ügyvéd